

N:o 28.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 12 Maj 1879.
 — — — — Andra Kammaren den 12 — —

Riksdagens underdåniga skrifvelse, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af kronan tillhöriga, i hufvudstaden belägna egendomarne N:o 8 i kvarteret Kulberget mindre och N:o 3 i kvarteret Pärönträdet.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 21.)

S. A. K.

Enligt hvad uti en den 17 sistlidne Januari till Riksdagen aflåten nådig proposition meddelats, hade uti underdånig skrifvelse den 23 November nästlidna år Direktionen öfver allmänna garnisonssjukhuset förmält, hurusom Direktionen sedan längre tid tillbaka disponerade egendomen N:o 8 i kvarteret Kulberget mindre här i staden, hvilken egendom vore afsedd till reservsjukhus, för att, vid sig yppande farsot bland de till Stockholms garnison hörande trupper, der inlägga sjuke, som ansåges icke kunna eller lämpligen böra å allmänna garnisonssjukhuset vårdas. Vid cholera- och fläcktyphusepidemier hade denna byggnad varit för sådant ändamål använd, men under senaste åren, enär sjukdomsformer af nämnda art ej derunder vunnit någon betydligare utbredning bland härvarande garnison, ej behöft derför tagas i anspråk. På hemställan af Stockholms skyddsförening hade, enligt hvad Direktionen jemväl anmält, för några år sedan till en början två rum i egendomen upplåtits för herbergerande under rådande bostadsbrist af fattige, husville personer, hvilken inhysning sedermera utsträckts derhän, att större delen af byggnaden för detta ändamål användts, ett förhållande, som fort-

farit ända till Oktober månad sistlidna år; och hade sundhets- och sedermera helsovårdsnämnden under hela denna tid förbundet sig att å Stockholms kommuns sjukhus till vård, emot vanlig sjukhusafgift, emottaga ett begränsadt antal epidemiskt sjuke, tillhörande garnisonen. Sedan de husvilliga numera afflyttat, hade emellertid detta aftal upphört att vara gällande, och vid hädanefter inom garnisonen inträffande farsot funnes ej annan utväg än att förlägga de deraf angripne till ofvan nämnda reservsjukhus, hvilken åtgärd dock syntes Direktionen i hög grad betänkelig, emedan byggnadens beskaffenhet gjorde den helt och hållet oduglig att såsom sjukhus begagnas. Huset vore nemligen uppfördt på 1760-talet till sockerbruk och hade, sedermera försåldt till Kronan, upplåtits först till mälteri och spanmålsmagasin m. m. samt slutligen, af brist på annan lokal, till kolerasjukhus för garnisonen. Belägen i en sidländ trakt, nedanför de så kallade Tyskbagarebergen, hade den gamla byggnaden, till följd af sina ytterst låga rum, små fönster, bristande ventilation och uppvärmning, dåliga trätrappor och förstugor samt bofälliga beskaffenhet i öfrigt, visat sig alldeles olämplig att begagna för svårt sjukas vederfående, och dödligheten hade också derstädes under 1834 och 1853 årens koleraepidemier varit relativt betydlig, då de sjuke der ej kunnat erhålla den vård, deras tillstånd kräft. Direktionen, som länge insett olämpligheten af ett sådant förhållande, hade äfven, efter ett noggrant utredande af frågan och sedan omständigheterna ännu en gång tvungit till byggnadens begagnande, den 21 Mars 1873 till Eders Kongl. Maj:t ingått med underdånig framställning om uppförande, för begagnande af epidemiskt sjuke, å vestliga sluttningen af bergshöjden mellan den så kallade Lilla Blå porten och artilleriets förrådsbyggnader af sex sjukbaracker med tillsammans 160 sängar samt en ekonomibyggnad, äfvensom med hemställan att nu ifrågasvarande reservsjukhus måtte få försäljas och därför inflytande köpeskilling användas såsom bidrag till de föreslagna byggnadernas uppförande; och hade Sundhetskollegium, till hvars yttrande Eders Kongl. Maj:t remitterat berörda, af ritningar och kostnadsförslag åtföljda framställning, genom underdånigt utlåtande den 21 derpåföljande April förmått sig anse densamma såsom befogad förtjena nådigt afseende, samt tillstyrkt att de föreslagna sjukbarackerna måtte få successive och i mån af tillgångar uppföras efter den angifna planen. Eders Kongl. Maj:t hade emellertid under dåvarande förhållanden ej funnit skäl att i frågan göra nådig framställning till Riksdagen. Då likväl, enligt hvad äfven öfver-fältläkaren för Stockholms garnison i afgifvet embetsmemorial erinrat, ifrågasvarande byggnads förenämnda användande till fattigbarack ytterligare försämrat dess förut dåliga beskaffenhet, så att densamma numera, sedan den blifvit än vidare förfallen samt genomträngd af smuts och ohyra, ej mera kunde till sjukhus användas, och ej heller utan

särdeles omfattande och dyrbar reparation dertill göras ens någorlunda brukbar, hade Direktionen, som under hand erhållit kännedom derom, att utrymme å kommunens sjukhus ej vidare vore att för garnisonens epidemiskt sjuke påräkna, med underdånigt återopande af hvad Direktionen rörande detta ärende förut hos Eders Kongl. Maj:t anført, i underdånighet anhållit, det Eders Kongl. Maj:t täcktes, till afhjelpande af en så betänklighet i härvarande garnisons sjukvård, för egen del bifalla och genom nådig proposition till Riksdagen äska dess samtycke att omförmälda, vid Ladugårdslands tullgata belägna reservsjukhus finge försäljas, och den inflytande köpeskillingen, i den mån tillgångarne sådant medgäfve, användas till uppförande å dertill föreslagna plats vid Ladugårdsgärdet af en eller flera sjukbaracker jemte ekonomibyggnad.

I den nådiga propositionen är vidare anfördt, hurusom den omständighet, att Stockholms garnison saknade annat epidemisjukhus än det särskildt till kolerasjukhus åt densamma sedan år 1834 anslagna, så kallade Brandelska sockerbruket N:o 8 i kvarteret Kulberget mindre, hvilken egendoms olämplighet för dermed afsedda ändamål legat i öppen dag, hade länge varit föremål för vederbörandes uppmärksamhet. Redan den 21 Mars 1873 hade, på sätt ofvan omförmäls, Direktionen öfver allmänna garnisonssjukhuset inkommit med ett omfattande förslag till afhjelpande af denna olägenhet, som vid inträffande svårare och mera utbredda farsoter kunde blifva högst kännbar, och hade Direktionen rörande en del af förslaget afgifvit förnyad hemställan den 3 December 1874. Dessa förslag hade emellertid, i anledning af åtskilliga med deras utförande förknippade svårigheter, ej kunnat föranleda någon åtgärd. Då sedermera genom inträffad våld den 25 Oktober 1876 nedbrunnit en äldre, å allmänna garnisonssjukhusets tomt belägen byggnad, som hufvudsakligen begagnats till tvätt- och torkinrättning, men i hvars mellanvåning funnits åtskilliga rum, hvilka, ehuru dertill olämpliga, kunnat och måst flera gånger vid nödfall användas till intagande af epidemiskt sjuke, och hvilka rum, ehuru i ingen mån fyllande behovet af ett epidemisjukhus, dock lemnat någon möjlighet att vid allmänna garnisonssjukhuset afskilja sådane sjuke från öfrige, hade Direktionen ansett sig böra ånyo afgifva förslag om äskande af medel till uppförande af epidemisjukhus, hvilket förslag för två sjukbaracker, ekonomibyggnad, planering m. m. upptoge en kostnadssumma af omkring 61,000 kronor. Då emellertid förut omförmälda aftal med staden Stockholm, angående emottagande å stadens sjukhus af ett visst antal epidemiskt sjuke tillhörande garnisonen, ännu egde bestånd, hade frågan då fått vika undan för den mängd af andra anslagsfordringar, som å Fjerde hufvudtiteln måst till Riksdagen år 1877 framställas. Sedan förenämnda aftal med staden Stockholm numera upphört att vara gällande, hade Eders Kongl. Maj:t, efter hvad Direktionen öfver allmänna garnisonssjukhuset

i sin förenämnda underdåniga skrifvelse af den 23 sistlidne November anført om det så kallade kolerasjukhusets tillstånd, ansett ej böra längre uppskjutas att anordna ett epidemisjukhus för härvarande garnison. Att för detta ändamål äska anslag hade Eders Kongl. Maj:t emellertid icke funnit skäligt, om medel till behofvets fyllande kunde på annat sätt beredas. Det hade därför syntes Eders Kongl. Maj:t lämpligast, att härtill i första rummet användes hvad genom en försäljning af för detta Brandelska sockerbruket kunde inflyta. Denna egendom vore, efter tomtens uppskattning till 70 öre quadratfoten och upptagande af åbyggnaden till endast materialvärdet, af Öfverintendentsembetet den 15 Mars 1877 värderad till 25,800 kronor. Vidare disponerades af allmänna garnisonssjukhuset egendomen N:o 3 i kvarteret Pärönträdet, belägen vid Handtverkaregatan med adressnummer 27, hvilken egendom, som ej vore för sjukvården använd och till sjukhus, enligt hvad blifvit upplyst, otjenlig, äfvenledes borde kunna, i händelse af behof, afyttras och köpeskillingen användas för anordnande af epidemisjukhus åt garnisonen. Denna egendom hade af Öfverintendentsembetet sistnämnda dag saluvärderats till 30,000 kronor. På grund af hvad sålunda förekommit och blifvit anfördt och ehuru närvarande tidpunkt vore mindre lämplig för försäljning af ifrågavarande egendom, hade Eders Kongl. Maj:t dock, för att ega fria händer att begagna ett framdeles möjligen snart nog sig yppande gynsammare tillfälle i detta hänseende, och då i hvarje fall anskaffande af ett epidemisjukhus åt garnisonen i Stockholm icke kunde synnerligen länge uppskjutas, ansett sig nu böra underkasta denna fråga Riksdagens pröfning, hvadan Eders Kongl. Maj:t i förevarande nådiga proposition föreslagit Riksdagen medgifva, det förbemälda båda egendomar måtte få försäljas, och den för desamma inflytande köpeskillning af Eders Kongl. Maj:t i mån af behof användas för anläggning och anordnande af sjukhus för epidemiskt sjuke af Stockholms garnison.

Vid behandling af detta ärende har Riksdagen, för så vidt densamma varit i tillfälle att om ifrågavarande egendomar inhemta närmare upplysning, trott sig finna, dels att de försäljningsbelopp, hvartill dessa egendomar uppskattats, blifvit satta väl lågt, dels ock, att belägenheten af ifrågavarande tomter, hvilka båda ligga på ringa afstånd från andra staten tillhöriga och till allmänna inrättningar af omfattande betydelse använda egendom, innebär en möjlighet, att desamma förr eller senare kunna blifva för dermed sammanhängande ändamål behöfliga. Då dertill kommer, att staten ofta funnits vara i behof af tomtplatser inom hufvudstaden, för hvilkas erhållande statsverket städse fått vidkännas dryga kostnader, med afseende hvarpå nödig omtanke synes bjuda, att staten icke afhänder sig egendom i Stockholm, hvilka, om ock de ej i och för sig må vara tjenliga till användande för förestående behof, dock otvifvelaktigt framdeles torde kunna med fördel

lemnas i utbyte mot andra för det allmänna erforderliga platser, har Riksdagen funnit betänkligt att den föreslagna försäljningen bifalla, helst närmare utredning saknas angående de sjukhusbaracker, till hvilkas uppförande de inflytande köpesummorna varit afsedda att användas. Vid sådant förhållande och då i allt fall, för den händelse sig yppande farhågor skulle mana till ett hastigt uppförande af sjukhus för epidemiska sjukdomar, ifrågavarande byggnader — åtminstone hvad beträffar den i kvarteret Kulberget mindre belägna, i hvilken sjukhusmateriel redan lär vara samlad — torde med minsta tidsutdrägt kunna för sådant ändamål tills vidare anordnas, har Riksdagen ansett sig icke böra bifalla hvad Eders Kongl. Maj:t i förevarande hänseende täckts föreslå.

Riksdagen framhårdar etc.

Stockholm den 12 Maj 1879.
